

Ár 2014, miðvikudaginn 29. ágúst, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Jón Magnússon, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Elísabet Júlíusdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 42/2014**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 17. mars 2014, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 6. mars 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 20. mars 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 16. apríl 2014. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 29. apríl 2014, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 12. maí 2014.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 29. ágúst 2014.

II.

Málsatvik.

Þann 23. janúar 2013 undirritaði sóknaraðili samning um sértæka skuldaaðlögun hjá varnaraðila. Af veðskuldum, alls kr. 33.500.000, skyldi greiða 136.414 í 36 mánuði en af samningskröfum, kr. 7.454.030, greiddist ekkert. Kæmi sú upphæð til afskrifta að liðum 3 árum yrði samningurinn þá í skilum. Varnaraðili var eini kröfuhafinn fyrir utan bílalán hjá þriðja aðila.

Þann 25. nóvember 2013 barst sóknaraðila tilkynning frá FF um endurútreikning á samningi/láni nr. X. Samkvæmt niðurstöðum endurreikningsins hafði sóknaraðili ofgreitt af framangreindum samningi kr. 240.691. Fram kom að þessi fjárhæð hefði verið lögð inn á bankareikning sem stofnaður var í nafni sóknaraðila í útibúi varnaraðila.

Þann sama dag og í sama umslagi barst sóknaraðila jafnframt önnur tilkynning frá FF vegna ráðstöfunar á inneign vegna endurútreiknings. Fram kom að samningur nr. Y hefði verið endurreiknaður og inneign hefði myndast að upphæð kr. 240.691. Fjárhæðin hafi verið lögð inn á reikning í eigu F og þaðan yrði henni ráðstafað inn á afskriftir.

Þann 16. desember 2013 fór sóknaraðili fram á að varnaraðili gerði grein fyrir því hvort og á hvaða forsendum hann teldi framangreindan skuldajöfnuð heimilan. Varnaraðili svaraði samdægurs og kvað skuldajöfnuðinn heimilan.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 6. mars 2014.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að varnaraðila verði gert að endurgreiða henni kr. 240.691 með dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá þeim degi sem innstæða var greidd út af reikningi hennar.

Sóknaraðili vísar til þess að í kröfurétti sé það viðurkennd meginregla að hver og einn verði að gæta hagsmuna sinna sjálfur og í því felist enn fremur frelsið til að ráðstafa fjármunum sínum á eigin ábyrgð. Sú innstæða sem myndast hafi vegna endurreiknings og lögð hafi verið inn á reikning nr. Z, hafi án nokkurs vafa verið í eigu sóknaraðila enda komi fram í tilkynningu um endurreikning að kr. 240.691 hafi verið lagðar inn á bankareikning sem stofnaður hafi verið í hennar nafni í útibúi varnaraðila. Af því leiði að innstæða framangreinds bankareiknings sé sérgreind eign sóknaraðila, sem varnaraðili hafi enga heimild haft til að ráðstafa án hennar samþykkis og verði ekki séð að sóknaraðili hafi skuldað bankanum það fé sem skuldajafnað hafi verið við samningskröfur sem komi til afskrifta á árinu 2016. Inneign á bankareikningi beri að líta á sem skuld varnaraðila við reikningseiganda, sbr. 1. tölul. 20. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki sem skv. framangreindri tilkynningu sé sóknaraðili. Þá hafi umræddur reikningur hvorki verið veðsettur varnaraðila né bundinn almennum skuldajöfnunarheimildum sem sóknaraðili hafi samþykkt.

Sóknaraðili telur í ljósi framangreinds bankann hafa seilst afar langt og hafi farið út fyrir þröngar skorður skuldajöfnunarheimilda fjármálastofnana með því að greiða eyrnamerkta endurgreiðslu vegna endurreiknings ólögsmæts gengistryggingarláns viðskiptavinar bankans og skuldajafna við samningskröfur í samningi um sértæka skuldaaðlögun sem komi til afskrifta árið 2016 með vísan til þess að það sé ekki íþyngjandi fyrir skuldara að verða fyrir þessum skuldajöfnuði.

Sóknaraðili hafnar því að ráðstöfunin sé ekki íþyngjandi fyrir hana, enda sé ljóst að ekki hefði þurft að koma til sértækrar skuldaaðlögunar teldist umrædd ráðstöfun ekki íþyngjandi. Þá hafi bankinn ekki sýnt fram á að sú heimild sem lögfræðideild bankans hafi vísað til varðandi skuldajöfnuðinn, þ.e. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu, geti með nokkru móti átt við.

Sóknaraðili bendir á að svar varnaraðila hafi tiltekið að nota megi kröfuna til lækkunar þess láns sem lækkunin tengist. Það þurfi ekki að fjölyrða um það að sú innstæða sem myndast hafi vegna endurreiknings á samningi nr. X eigi ekkert skylt við afskriftir samningskrafna bankans í sértækri skuldaaðlögun. Megi þá helst nefna að framangreindur lánsamningur hafi verið greiddur upp tæpum tveimur árum áður en þess hafi verið farið á leit við bankann að njóta þeirra úrræða sem sértæk skuldaaðlögun hafi að geyma. Þá hafi enn fremur komið verið komið inn á það í svari varnaraðila að nota megi skuldir í vanskilum til skuldajöfnuðar. Ekki verði tekið undir með varnaraðila að afskriftir samningskrafna teljist til vanskila, enda byggt á samningi um sértæka skuldaaðlögun sem feli í sér mánaðarlegar afborganir til samræmis við greiðslugetu hvers og eins. Þá sé sá samningur er sóknaraðili hafi gert við varnaraðila um sértæka skuldaaðlögun í skilum og því ekki á neinn máta unnt að draga upp úr hitinni að um vanskil sé að ræða þegar um sé að ræða samning milli aðila sem staðið hafi verið við í einu og öllu.

Sóknaraðili vísar til þess að ljóst sé skv. efni samnings um sértæka skuldaaðlögun að samningskröfurnar eigi ekki að koma til afskrifta fyrr en að þremur árum liðnum, með því skilyrði að staðið verði við afborganir skv. samningi um sértæka skuldaaðlögun og að engin atvik komi upp er kunni að valda ógildingu, sbr.

20. og 21. gr. samkomulags Samtaka fjármálafyrirtækja frá 20. desember 2010. Standi lántaki við greiðslur skv. samningi um sértæka skuldaaðlögun í þrjú ár frá gildistöku samningsins falli niður eftirstöðvar þeirra samningskrafna sem samningurinn náir til, sú dagsetning yrði m.t.t. dagsetningar undirritunar samningsins, 23. janúar 2016. Út frá þessum samningsbundnu staðreyndum liggja fyrir að umræddar samningskröfur komi ekki til afskrifta fyrr en á árinu 2016. Af þeim sökum verði ekki séð að kröfurnar séu hæfar til að mætast hvað varði tímamark í ofanálaga að ekki sé fallist á með bankanum að afskriftir teljist til vanskila líkt og að framan greini. Því til viðbótar hafi á engan hátt verið gerðar neinar samnings- eða skilmálabundnar heimildir milli sóknaraðila og bankans er lúti að skuldajafnaðarheimildum.

Sóknaraðili bendir á að í svari varnaraðila segi að samkvæmt reglum bankans fari inneign sem myndist vegna endurreiknings inn á afskrifaðar kröfur hjá bankanum. Sóknaraðili vísar til þess að við ítarlega skoðun starfsreglna varnaraðila hafi hún ekki orðið vör við slíkar reglur. Aftur á móti komi fram í almennum skilmálum varnaraðila að bankinn beri skyldu til að endurgreiða viðskiptavinum sínum greiðslur sem bankinn hafi tekið ranglega út af reikningum þeirra. Á engan hátt sé talað um heimild bankans til skuldajafnaðar við viðskiptavini sína í almennum skilmálum bankans sem séu aðgengilegir á vef varnaraðila.

Sóknaraðili bendir á að varnaraðili byggir á því að samningur nr. X hafi verið endurreiknaður skv. aðferð vaxtalaga nr. 38/2001 eins og þeim hafi verið breytt með lögum nr. 151/2010. Ennfremur segi að sóknaraðili hafi fengið þá inneign óskerta. Sóknaraðili bendir á að hann hafi þegar sýnt fram á að varnaraðili hafi ekki hlýtt ákvæðum vaxtalaga eins og þeim hafi verið breytt með lögum nr. 151/2010 enda geri vaxtalög ráð fyrir að nota megi kröfu vegna endurreiknings til lækkunar þess láns sem hún tengist, óháð því hvort það sé í skilum eða ekki. Ennfremur sé tiltekið í téðri 18. gr. vaxtalaga að krafa skuli koma til sérstaks uppgjörs sé aðili ekki lengur skuldari láns.

Sóknaraðili vísar til þess að varnaraðili segi að ekki hafi verið stofnaður reikningur á nafni sóknaraðila hjá bankanum. Bendir sóknaraðili á að samkvæmt tilkynningu um endurreikning megi bersýnilega sjá að ofgreiðsla að fjárhæð kr. 240.691 hafi þá þegar við gerð tilkynningarinnar verið lögð inn á bankareikning sem stofnaður hafi verið sérstaklega í nafni sóknaraðila til að móttaka ofgreiðslu framangreinds samnings. Það sé engum vafa undirorpið að eftirfarandi orðalag tilkynningarinnar: „*Þessi fjárhæð hefur verið lögð inn á bankareikning, sem var stofnaður í þínu nafni [...]*“ gefi auga leið að framangreindri upphæð hafi verið ráðstafað inn á bankareikning sem sé sérgreind eign sóknaraðila, hvað sem leiðréttingu póstlagðri í sama umslagi og upprunalegri tilkynningu um endurreikning og ráðstöfun á reikningi eyrnamerknum sóknaraðila, líði.

Sóknaraðili vísar auk framangreinds til fullyrðingar varnaraðila þess efnis að bankinn geti skuldajafnað inneign viðskiptavinar í einni afkomueiningu við skuld í annarri með vísan til almennra reglna kröfuréttar og niðurlags erindis bankans varðandi það að varnaraðili hafi ekki tilkynnt sóknaraðila um endanlega eftirgjöf krafna að svo komnu máli sökum þess að samningskröfur séu ekki niður fallnar fyrr en við lok skuldaaðlögunartímabils í janúar 2016 megi bersýnilega sjá að almennum skilyrðum skuldajöfnuðar hvað varði tímamark krafna sé ekki mætt enda hafi gildistími samnings sóknaraðila um sértæka skuldaaðlögun ekki runnið sitt skeið.

Sóknaraðili byggir á því að í títtnefndum samningi um sértæka skuldaaðlögun sé ekki fyrir að fara neinum fyrirvörum varðandi ráðstöfun krafna er sóknaraðili kynni að eignast á hendur bankanum, né með hvaða hætti skuli ráðstafa slíkum kröfum. Ekki

liggi fyrir samningsheimild til handa varnaraðila til skuldajöfnuðar við sóknaraðila, né aðrar heimildir, svo sem lagaheimildir.

Sóknaraðila þykir ljóst að hvorki hafi verið heimild til skuldajafnaðar með vísan til almennra meginreglna samninga- og kröfuréttar né til lögbundinna heimilda.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að FF sé sami lögaðili og F. Fjármögnunarleigustarfsemi bankans hafi ekki verið rekin af sjálfstæðu hlutafélagi síðan 2004 (fram til þess rekin af FFF). Eins og hjá FFF og síðar varnaraðila hafi starfsemin verið sérstök afkomueining innan bankans líkt og útibú. Afkomueiningar hafi engu að síður sérstakar kennitölur til utanumhalds í bókhaldi o.þ.h. Varnaraðili geti skuldajafnað inneign viðskiptavinar í einni afkomueiningu við skuld í annarri með vísan til almennra reglna kröfuréttar.

Varnaraðili bendir á að ekki hafi verið stofnaður innlánsreikningur á nafni sóknaraðila, enda hafi ekki í málinu verið lagt fram færsluyfirlit yfir neinn reikning. Málið varði því ekki skuldajöfnuð við innlán. Af sama leiði að vaxtakrafa verði ekki miðuð við úttekt af reikningi. Með því að aðrar kröfur um vexti hafi ekki verið hafðar uppi, beri að hafna þeim hluta kröfugerðarinnar.

Varnaraðili byggir á því að hafi sá sem eignast kröfu á hendur bankanum fengið samþykka skuldaaðlögun gangi sú inneign á móti þeim hluta samningskrafna sem ekki hafi fengist greiddur. Staða skuldara hafi ekki raskast enda hafi tilvist inneignar við gerð samnings einungis þýtt að skipting á greiðslum milli kröfuhafa hefði breyst eða afskrift minnkað, en ekki heildargreiðslubyrði, enda sé hún miðuð við ætlaða greiðslugetu skuldara. Inneign megi jafna til eigna sem sóknaraðila hafi verið gert að selja til þess að grynna á þeim skuldum sem ella hefðu fallið undir samning um skuldaaðlögun, eins og rakið sé í 1. mgr. almennra upplýsinga um sértæka skuldaaðlögun, sem fylgi með samningi sóknaraðila. Þar sé gert ráð fyrir að skuldaaðlögun geti eftir atvikum átt sér stað með sölu eigna, eftirgjöf krafna, hlutfallslegri lækkun þeirra. Að mati varnaraðila þyki ekki skipta meginmáli, hvort eign komi inn við gerð samnings eða síðar, enda sé algengt að sala eigna fari fram eftir að samningur sé gerður. Önnur regla hefði í för með sér mismunun, engin áhöld séu um það að inneign hefði gengið upp í skuldir sem fengið hefðu endurreikning skömmu áður en skuldaaðlögunarsamningur hafi verið gerður.

Varnaraðili vísar til þess að ekkert í samkomulagi um skuldaaðlögun takmarki rétt kröfuhafa til skuldajafnaðar, enda sé ekki utan um það úrræði sá lagarammi sem jafnað verði til greiðsluaðlögunar eða nauðasamnings. Til að mynda eigi ekki við ákvæði laga um að gagnkrafa verði að hafa stofnast á tilteknum tíma fyrir frestdag.

Varnaraðili telur að líta beri til þess að samningskröfur séu ekki niður fallnar fyrr en við lok skuldaaðlögunartímabils sem sé í janúar 2016, hafi sóknaraðili staðið í skilum með greiðslur samkvæmt samningi. Bankinn hafi ekki tilkynnt sóknaraðila um endanlega eftirgjöf krafna að svo komnu máli. Af þeirri ástæðu einni sé tæpast unnt að verða við kröfu hennar.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort varnaraðila hafi verið heimilt að skuldajafna kröfu vegna afskrifta lána á móti kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu ofgreidds fjár.

Í íslenskum rétti hefur verið talið að heimild fjármálafyrirtækja til að skuldajafna peningakröfum sem þau eignast á viðskiptamenn sína við innstæður eða önnur fjárhagsleg réttindi sem viðskiptamaðurinn á í viðkomandi banka eða sparisjóði sé miklum takmörkunum háð.

Til þess að skuldajöfnuður komi yfirleitt til greina þurfa þó ákveðin grunnskilyrði að vera uppfyllt. M.a. er ekki unnt að skuldajafna ógjaldfallinni kröfu við gjaldfallna.

Þegar krafa sóknaraðila á hendur varnaraðila varð gjaldkræf, þann 25. nóvember 2013, átti varnaraðili tiltekin kröfuréttindi á hendur sóknaraðila. Staða þeirra var með þeim hætti, að þótt skuldirnar hefðu áður verið í vanskilum, höfðu aðilar máls þessa ákveðið að semja um uppgjör þeirra og eftirgjöf að hluta með nýjum skilmálum. Skilmálarnir fólu í sér afborgunarkjör þar sem sóknaraðili skyldi greiða tiltekna upphæð mánaðarlega í tiltekinn tíma, en ekkert þar umfram. Skyldu umræddar skuldir færðar til afskrifta að þremur árum liðnum frá undirritun sammingsins, yrði staðið við afborganir og engin atvik kæmu upp er kynnu að valda ógildingu. Samningurinn er skilyrtur við að sóknaraðili efni hann á þessum tíma og verður skilinn þannig að ella rakni við upphafleg kröfuréttindi varnaraðila, eins og ekkert hefði verið um þau samið.

Í skilmálum sammingsins, sem sóknaraðili virðist ekki hafa samið, eru engir fyrirvarar um fjárhagsleg réttindi sem sóknaraðili kann að eignast á þessum þriggja ára tíma. Ekki er því haldið fram að sóknaraðili hafi vanefnt samning þennan, sem er skuldbindandi fyrir báða aðila.

Að þessu virtu er útilokað að líta svo á að varnaraðili hafi átt gjaldfallna kröfu til að skuldajafna á móti kröfu sóknaraðila. Verður því fallist á aðalkröfu hennar.

Krafa sóknaraðila um útgreiðslu á grundvelli endurreikningsins ber vexti samkvæmt vexti og dómafordæmum. Sóknaraðili beindi athugasemd vegna skuldajafnaðarins til varnaraðila þann 16. desember 2013 og þykir mega jafna henni til kröfu um útgreiðslu, sbr. 3. mgr. 5. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Reiknast dráttarvextir því að liðnum mánuði frá þeim degi samkvæmt ákvæðinu.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Varnaraðili, F, skal endurgreiða sóknaraðila kr. 240.691 með vöxtum samkvæmt 3. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu frá 25. nóvember 2013 til 16. janúar 2014, en dráttarvöxtum skv. 1. mgr. 6. gr. frá þeim degi til greiðsludags.

Reykjavík, 29. ágúst 2014.

Haukur Guðmundsson

Jón Magnússon
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Elísabet Júlíusdóttir